

УДК 338.48-056.26

*О. М. Сазонець,
д. е. н., професор, професор кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу,
ВНПЗ "Дніпровський гуманітарний університет"*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6521-7815>

А. Є. Гессен,

к. е. н., директор, Рекреаційного підприємство "Червоний Маяк"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-0642-2242>

О. В. Седлецька,

старший викладач кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу, ВНПЗ "Дніпровський гуманітарний університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1754-9150>

Ю. Г. Лучанська,

старший викладач кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу, ВНПЗ "Дніпровський гуманітарний університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-8234-6905>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.7.27

СТАНДАРТИ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ В ГОТЕЛЯХ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ІНКЛЮЗИВНИХ ПІДХОДІВ

O. Sazonets,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Tourist and Hotel and Restaurant Business, Dnipro Humanitarian University

A. Hessen,

PhD in Economics, Director, Recreational Enterprise 'Chervonyy Mayak'

O. Sedletska,

Senior Lecturer of the Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business, Dnipro Humanitarian University

Yu. Luchanska,

Senior Lecturer of the Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business, Dnipro Humanitarian University

STANDARDS FOR CREATING BARRIER-FREE SPACE IN UKRAINIAN HOTELS BASED ON INCLUSIVE APPROACHES

В статті визначено, що туристична галузь стикається з проблемою відсутності необхідної інфраструктури для задоволення потреб у відпочинку та подорожах різних груп населення. Створення доступного середовища не тільки має значний вплив на конкурентоспроможність готельних підприємств, але й приваблює більше гостей. Метою обраного дослідження є аналіз стандартів формування безбар'єрного простору в готелях України на основі інклюзивних підходів.

Обґрунтовано, що інституційною та нормативною основою безбар'єрності в готельному господарстві є такі документи різного рівня як: Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, Манільська декларація зі світового туризму, Резолюція UNWTO "Створення туристичних можливостей для людей з обмеженими можливостями", Резолюція засідання UNWTO в Дакарі "Туризм для всіх", Європейський стандарт "Дизайн для всіх", Указ Президента України "Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні", ДБН "Інклюзивність будівель та споруд".

The article identifies that the tourism industry faces the problem of lack of necessary infrastructure to meet the recreation and travel needs of different groups of the population. The creation of an accessible environment not only has a significant impact on the competitiveness of hotel companies, but also attracts more guests. The purpose of the study is to analyze the standards for creating a barrier-free space in Ukrainian hotels based on inclusive approaches.

It is substantiated that the institutional and regulatory framework for barrier-free accessibility in the hotel industry is based on such documents of different levels as: The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, the Manila Declaration on World Tourism, the UNWTO Resolution "Creating Tourism Opportunities for Persons with Disabilities", the UNWTO Dakar Resolution "Tourism for All", the European Standard "Design for All", the Decree of the President of Ukraine "On Ensuring the Creation of Barrier-Free Space in Ukraine", the State Building Code "Inclusiveness of Buildings and Structures".

It is noted that the creation of barrier-free space in hotels is based on the introduction of the State Building Standards "Inclusiveness of Buildings and Structures". The document defines the standards for the design, construction of new buildings and reconstruction, restoration, overhaul and technical re-equipment of existing residential buildings and public buildings and structures, as well as their reasonable adaptation to meet the needs of people with limited mobility.

It is proved that inclusive approaches to creating a barrier-free environment should be standardized. This trend is manifested in the formation of state building codes in Ukraine that take into account inclusive approaches. The main document in this area for hotel business enterprises is Amendment No. 1 to the DNB B.2.2-20: 2008 standard in the document "State Building Standards of Ukraine" in the part "Buildings and structures: hotels".

It emphasizes the importance of implementing universal design approaches and creating conditions for all categories of citizens who need special accessibility to hotel services. These are the following types of accessibility: physical, communication, information, economic, architectural, service, psychological.

---

*Ключові слова: стандарти, інституційні, нормативні, безбар'єрність, доступність, інклюзія, готелі.
Key words: standards, institutional, regulatory, barrier-free, accessibility, inclusion, hotels.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Великою проблемою сучасності є існування значної кількості бар'єрів у суспільстві, які заважають людям з інвалідністю повноцінно брати участь у соціальному житті. У світі існують закони, що захищають права людей з інвалідністю, які, як правило, базуються на фундаментальному принципі, проголошеному Організацією Об'єднаних Націй у 1948 році у Загальній декларації прав людини, а саме — рівні можливості для всіх. Сьогодні активно просувається ідея соціальної інтеграції людей з інвалідністю з метою встановлення повноцінних зв'язків між людьми з інвалідністю та суспільством, надання їм рівних прав і рівних можливостей, створення умов для їхньої праці та відпочинку.

В індустрії гостинності, яка є важливою частиною туристичної галузі, працює велика кількість висококваліфікованих фахівців, які створюють всі можливі умови для задоволення потреб всіх своїх гостей. Виявлення поваги та доброзичливості до особливих клієнтів, пропонування всілякої уваги — це важливі атрибути туристичного продукту для споживачів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичною основою поданої статті дослідження є праці авторитетних авторів, які досліджують проблеми формування безбар'єрного простору та особливості застосування інклюзивних підходів в сфері гостинності,

зокрема, готельних підприємств. Зазначеними питаннями займалися такі вітчизняні автори як Баб'як О.В. [1], Вівсянник О.М. [4, 5], Зінов'єва О.С. [2], Карпеко О.В. [3], Ляшенко А.Р. [3], Сазонець І.Л. [4, 5, 6], Ханіна О.І. [6]. та ін. У своїх дослідженнях ці науковці прискіплювали досліджували питання безбар'єрного проектування як елементу екологічного підходу до формування архітектурного середовища, формування безбар'єрного простору в санаторно-курортних закладах на основі реалізації принципів охорони здоров'я, форми медичного волонтерства та напрямки державного регулювання волонтерської діяльності у медичній сфері, передумови формування державою безбар'єрного простору в санаторно-курортних закладах, генезу організаційно-правового забезпечення публічного управління у сфері безбар'єрного розвитку туризму в Україні. Разом з тим, новизна теми та стрімкий розвиток запровадження принципів інклюзії в сферу готельного бізнесу змушує науковців активізувати пошуки в цій сфері.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Наразі туристична галузь стикається з проблемою відсутності необхідної інфраструктури для задоволення потреб у відпочинку та подорожах різних груп населення. Створення доступного середовища не тільки має значний вплив на конкурентоспроможність готельних підприємств, але й приваблює більше гостей. Тому метою обраного дослідження є аналіз стандартів формування безбар'єрного простору в готелях України на основі інклюзивних підходів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Важливість цієї роботи полягає в тому, що в сучасному світі все більше уваги приділяється створенню необхідних умов для людей з особливими потребами. Зокрема, формується безбар'єрне середовище у сфері туризму, в якому важливу роль відіграє індустрія гостинності. На сьогоднішній день тема інклюзивного надання готельних послуг широко досліджена за кордоном. В Україні на даному етапі відсутні масштабні наукові узагальнення, які б висвітлювали основні особливості доступності готельних послуг на вітчизняному ринку.

Інклюзивний туризм бере свій початок з Манільської декларації зі світового туризму 1980 року. У Декларації Всесвітня туристична організація визнала універсальність права на подорожі та окреслила основні вимоги до забезпечення доступного туризму, які ґрунтуються на принципах рівності та недискримінації [7]. Тема доступного туризму продовжувала розвиватися з прийняттям у 1991 році резолюції "Створення туристичних можливостей для людей з обмеженими можливостями в 1990-х роках". Цей документ закликав держави організувати доступні туристичні об'єкти та установи для людей з інвалідністю. Резолюція послужила основою для документа під назвою "Туризм для всіх", який був розроблений в Дакарі в 2005 році. Цей документ вже містить конкретні рекомендації щодо надання туристичної інформації та реклами, навчання персоналу та інших загальних вимог до доступності.

Всесвітня туристична організація у співпраці з організаціями, що захищають права людей з інвалідністю, оновила резолюцію "Туризм для всіх", і в 2013 році

Генеральна асамблея Всесвітньої туристичної організації прийняла документ "Рекомендації з доступного туризму". Ці рекомендації спрямовані на створення туристичного середовища, в якому люди з особливими потребами можуть користуватися туристичними продуктами та послугами на одному рівні з іншими [8].

Рекомендації також були розроблені з урахуванням положень Конвенції про права осіб з інвалідністю (CRPD), яка була прийнята у 2007 році. У статті 30 зазначено, що "держави-учасниці зобов'язуються вживати всіх необхідних заходів для забезпечення доступності місць або послуг для культурної діяльності, таких як музеї, театри, кінотеатри, бібліотеки та туристичні служби, а також пам'ятників і об'єктів, що мають національне культурне значення" [9].

Поняття "інклюзивний туризм" є досить новим у сфері міжнародного туризму. Незважаючи на те, що інклюзивний туризм розвивається з 1980-х років, наукових досліджень у цій сфері все ще мало. Тому на даному етапі в науковому співтоваристві немає єдиної думки щодо терміну "інклюзивний туризм".

У різних статтях і зарубіжних роботах можна зустріти різні варіанти цього терміну: доступний туризм, безбар'єрний туризм, туризм для всіх, доступний туризм для всіх. У зарубіжних дослідженнях найчастіше використовується термін "доступність".

Термін "доступний туризм" використовується Всесвітньою туристичною організацією ООН (UNWTO) та Європейською мережею доступного туризму (ENAT) і визначається дослідниками як "форма туризму, яка передбачає процес співпраці між різними зацікавленими сторонами в туристичній галузі, що дозволяє людям з особливими потребами користуватися перевагами туризму через надання універсальних туристичних продуктів, послуг у комфортному середовищі". Доступне середовище — середовище, яке дозволяє людям з особливими потребами в доступності (включаючи мобільність, порушення зору, слуху та когнітивних функцій) подорожувати незалежно, з гідністю та на рівних умовах [8].

Європейський стандарт "Дизайн для всіх", прийнятий у 2018 році, визначає доступність як "ступінь, до якого продукти, системи, послуги та об'єкти використовуються людьми з широким спектром потреб, характеристик і здібностей у певному контексті використання для досягнення їхніх запланованих цілей" [10].

Основу доступності створює універсальний дизайн. Це визначення вказує на напрямок розвитку дизайну, що полягає у створенні середовища і продуктів, які можна використовувати без додаткових адаптацій. Застосовуючи цей дизайн готельєри та архітектори створюють середовища, які підходять для всіх типів людей. Загалом, універсальний дизайн має на меті створення середовищ та об'єктів, які є надзвичайно дружніми до всіх людей. Наприклад, низька рецепція має бути доступною для користувача інвалідного візка, дитини або людини низького зросту.

Існує ще сім ключових принципів універсального дизайну:

1. Рівність використання.
2. Гнучкість використання.
3. Інтуїтивно зрозумілий дизайн.

Таблиця 1. Інституційні та регуляторні акти щодо безбар'єрності в готелях України

Нормативно-регуляторний акт	Основні положення акту
Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю	Заохочення, захист і забезпечення повного й рівного здійснення всіма особами з інвалідністю всіх прав людини й основоположних свобод, а також заохочення поважання до притаманної їм гідності. Визнання, що до осіб з інвалідністю належать особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які при взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими.
Манільська декларація зі світового туризму	Визнала універсальність права на подорожі та окреслила основні вимоги до забезпечення доступного туризму, які ґрунтуються на принципах рівності та недискримінації
Резолюція UNWTO «Створення туристичних можливостей для людей з обмеженими можливостями»	Документ закликав держави організувати доступні туристичні об'єкти та установи для людей з інвалідністю.
Резолюція засідання UNWTO в Дакарі «Туризм для всіх»	Документ містить конкретні рекомендації щодо надання туристичної інформації та реклами, навчання персоналу та інших загальних вимог до доступності.
Європейський стандарт «Дизайн для всіх»	Визначає доступність як «ступінь, до якого продукти, системи, послуги та об'єкти використовуються людьми з широким спектром потреб, характеристик і здібностей у певному контексті використання для досягнення їхніх запланованих цілей
Указ Президента України «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні»	Створення безбар'єрного простору в різних аспектах життя людини, рівних можливостей для всіх суспільних груп населення для самореалізації, здобуття освіти, працевлаштування, розвитку здібностей та потенціалу, забезпечення системного та комплексного підходу щодо реалізації принципів соціальної, економічної, політичної, цифрової та фізичної безбар'єрності, підтримуючи ініціативу громадськості.
ДБН «Інклюзивність будівель та споруд»	Норми на проектування, будівництво нових та реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення існуючих житлових будинків та громадських будівель і споруд, а також розумне їх пристосування з урахуванням потреб маломобільних груп населення.

4. Легкість сприйняття інформації.
5. Відмовостійкість.
6. Низькі фізичні зусилля.
7. Розмір та використання простору [8].

Враховання вищезазначених принципів універсального дизайну при створенні веб-сайтів, об'єктів та сервісів дає можливість створити комфортне середовище для всіх учасників. Універсальний дизайн жодним чином не виключає використання асистентських (тобто допоміжних) пристроїв у разі необхідності для конкретних груп людей з особливими потребами. Тому "розумне пристосування" може використовуватися, коли універсального дизайну недостатньо.

Конвенція про права осіб з інвалідністю (КПІ) визначає "розумне пристосування" як "необхідні та доречні модифікації і пристосування, що не створюють непропорційного або надмірного тягаря, коли це необхідно в конкретному випадку, для забезпечення особам з інвалідністю реалізації або користування всіма правами людини та основними свободами нарівні з іншими" [9].

Використання розумного пристосування залежить від індивідуальних потреб особи, яка звертається із за-

питом. Наприклад, кондиціонер для людей з особливими респіраторними потребами, сходи для тих, хто не може користуватися ліфтом, спеціальні столи, зміни в режимі роботи установи або скорочення часу очікування для певних груп людей.

На основі систематизації світових інституційних правил створення безбар'єрності та діючих стандартів в Україні можна представити нормативно-регуляторні акти безбар'єрності в готелях в таблиці 1.

З 1 квітня 2019 року в Україні набула чинності Зміна № 1 в ДБН В.2.2-20: 2008 року в документі "Державні будівельні норми України" в частині "Будинки і споруди: готелі". Згідно з цим були додані наступні заходи, такі як:

— при будівництві та проектуванні об'єктів гостинності треба враховувати інклюзивність готелів, пансіонату, групи кемпінгів, хостелів та ін. Тому тепер це передбачає обов'язкове облаштування щонайменше 10 % номерів з таким рівнем універсальності, щоб в них могли розміститися гості з обмеженими фізичними можливостями. До набуття чинності цієї зміни об'єкти розміщення зобов'язані були мати лише

один або два таких номери — тобто при номерному фонді від двадцяти номерів цифра коливалася на рівні 1—2 % %;

— після низки трагедій, що трапилися в місцях масового скупчення і відпочинку громадян, був удосконалений комплекс заходів щодо підвищення рівня контролю за безпекою людей і тому відповідно до нових змін у ДБН, готелі потрібно облаштовувати системами протипожежного захисту згідно з ДБН "Системи протипожежного захисту". Крім цього, під'їзд пожежних автомобин до будівель готелів слід передбачати згідно з ДБН "Планування і забудова територій". Такий під'їзд також має бути забезпечений і до основних евакуаційних виходів та входів, що ведуть до пожежних ліфтів. Також необхідно враховувати, що евакуаційні виходи повинні бути доступними для людей з обмеженими можливостями;

— згідно цих норм була прописана необхідність сортувати сміття, при чому ця умова в ряді європейських країн вже давно була прописана у всіх статутних документах, що стосуються готельно-ресторанної сфери;

— обов'язково використовувати безконтактні ключі, у зв'язку з цим в готелях рекомендовано влаштовувати вхід лише за безконтактними картками, а в номерах готелів категорії *** та вище — додатково влаштовувати системи охоронної сигналізації.

В нових нормах скасовано розташування на території будівлі готелів медпунктів; телефонів-автоматів; залізничних і театральних кас та салонів з надання перукарських послуг.

Сьогоднішні реалії євроінтеграційних процесів Україні вимагають нових підходів до організації діяльності готелів. Однією з таких актуальних вимог сьогодення є забезпечення безбар'єрності. Ця необхідність продиктована дуже багатьма аспектами: і появою великої кількості людей з обмеженими фізичними можливостями внаслідок війни, що триває в нашій країні, а також рухом до соціально-орієнтованого суспільства та країни, що маємо за мету побудувати. Водночас, безбар'єрність — це не лише про пандуси та ліфти. Це про створення середовища, де люди з різними потребами можуть жити, працювати, навчатися та відпочивати нарівні з іншими. Важливо зазначити, що безбар'єрність готелю — це не лише наявність пандусів та спеціальних номерів. Це комплексний підхід, який включає в себе такі види безбар'єрності:

фізична доступність. Включає в себе наявність пандусів, ліфтів, поручнів та інших пристосувань для людей з порушеннями опорно-рухового апарату; доступність номерів, ресторанів, басейнів та інших готельних приміщень для людей з інвалідністю; спеціально обладнані номери з широкими дверними прорізами, душовими кабінами без піддону та іншими пристосуваннями;

інформаційна доступність. Передбачає наявність інформації про готель та його послуги у доступних форматах, наприклад, шрифтом Брайля або у звуковому форматі, а також обізнаність персоналу з жестовою мовою або наявність досвіду спілкування з людьми з інвалідністю;

комунікаційна доступність. Це наявність телевізорів з субтитрами або тифлокоментуванням; наявність спеціальних телефонів для людей з порушеннями слуху; доступність Wi-Fi;

економічна доступність. Передбачає пропозицію доступних цін на номери та послуги та надання пільг для людей з інвалідністю.

Також фахівці [2, 3] виокремлюють такі види безбар'єрності готелів, як архітектурна, сервісна та психологічна.

Архітектурна безбар'єрність передбачає наявність пандусів: пологих схилів замість сходів, що ведуть до входу, рецепції, ресторану, бару, конференц-залів, номерів та інших зон загального користування; широкі дверні прорізи не менше 90 см, щоб без проблем могли пройти люди на візках; відсутність порогів або наявність пологих пандусів на порогах, ліфти з кнопками з шрифтом Брайля та звуковими сигналами; адаптовані санвузли: з поручнями, душовими кабінами без піддонів, кнопками з шрифтом Брайля та достатнім простором для маневрування візком; низько розташовані розетки, вимикачі та вішалки, щоб ними могли легко користуватися люди з обмеженою мобільністю; звукова сигналізація для людей з вадами зору; інформація шрифтом Брайля на табличках, меню, картах та інших інформаційних матеріалах.

Сервісна безбар'єрність це, перш за все, допомога з багажем: персонал готелю повинен допомогти гостям з важкими речами; надання спеціальних засобів, наприклад, візків, ходунків, підйомників для ванн; можливість замовлення їжі в номер: для людей, які не можуть самостійно відвідати ресторан; трансфер до аеропорту або вокзалу: для людей з обмеженою мобільністю.

Психологічна безбар'єрність — характеризується ввічливим та уважним ставленням персоналу до всіх гостей без дискримінації за будь-якими ознаками; створення атмосфери гостинності та комфорту для всіх гостей, незалежно від їхніх можливостей.

ВИСНОВКИ

Безбар'єрність готелів — це важливий фактор, який робить подорожі доступними та комфортними для всіх людей. В останні десятиліття зростає усвідомлення необхідності забезпечення рівних прав і недискримінаційних умов життя для людей з інвалідністю. Люди з інвалідністю — це люди, які мають порушення фізичного функціонування, включаючи пошкодження опорно-рухового апарату, порушення слуху або зору, а також психічні розлади, спричинені вродженими захворюваннями або посттравматичним стресом. Кожна країна зобов'язана здійснювати соціальну та економічну політику щодо людей з інвалідністю відповідно до свого рівня розвитку, можливостей та пріоритетів. Однак, інклюзивні підходи до створення безбар'єрного середовища повинні бути стандартизовані. Ця тенденція проявляється у формуванні державних будівельних норм в Україні, що враховують інклюзивні підходи. Головним документом в цій сфері для підприємств готельного бізнесу є Зміна № 1 в стандарті ДБН В.2.2-20: 2008 року в документі "Державні будівельні норми України" в частині "Будинки і споруди: готелі".

Література:

1. Баб'як О.В. Державне управління процесами профілактики та реабілітації в період воєнного стану. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 11. С. 148—156.
2. Зінов'єва О.С. Безбар'єрне проектування як елемент екологічного підходу до формування архітектурного середовища. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2020. Вип. 56. С. 203—217.
3. Ляшенко А.Р., Карпеко О.В. Генезис організаційно-правового забезпечення публічного управління у сфері безбар'єрного розвитку туризму в Україні. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2023. Вип. 2. С. 47—55.
4. Вівсяник О.М., Сазонець І.Л. Формування безбар'єрного простору в санаторно-курортних закладах на основі реалізації принципів охорони здоров'я. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 3. — URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3230> (дата звернення: 28.12.2024).
5. Вівсяник О.М., Сазонець І.Л. Передумови формування державою безбар'єрного простору в санаторно-курортних закладах. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 6. С. 208—212.
6. Сазонець І.Л., Ханіна О.І. Форми медичного волонтерства та напрямки державного регулювання волонтерської діяльності у медичній сфері. Інвестиції: практика та досвід. 2024, № 1. С. 103-109.
7. Manila Declaration on world tourism Centro Universitario Europeo per i Beni Culturali, 2018. URL: <http://www.univeur.org/cuebc/downloads/PDF%20carte/65.%20Manila.PDF> (Дата звернення: 26.11.2024 р.).
8. UNWTO: Рекомендації з доступного туризму. URL: <http://www.UNWTO.Pdf>. (Дата звернення: 26.11.2024 р.).
9. Конвенція про права інвалідів 61/106 від 13. 12. 2006 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disability. (Дата звернення: 26.11.2024 р.).
10. Design for All. Accessibility following a Design for All approach in products, goods and services [Электронный ресурс] / European Standard, 2019. URL: <https://standards.iteh.ai/catalog/standards/cen/df0771a4-4515-4ea9-a074-5bd5d9ea4a0b/en-17161-2019>. (Дата звернення: 23.04.2024 р.).

References:

1. Bab'iak, O.V. (2023), "State management of prevention and rehabilitation processes during martial law", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 11, pp. 148—156.
2. Zinov'ieva, O.S. (2020), "Barrier-free design as an element of an ecological approach to the formation of the architectural environment", Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia, vol. 56, pp. 203—217.
3. Liashenko, A.R. and Karpeko, O.V. (2023), "Genesis of organizational and legal support for public administration in the field of barrier-free development of tourism in Ukraine", Visnyk Natsional'noho universytetu tsyvil'noho zakhystu Ukrainy. Serii: Derzhavne upravlinnia, vol. 2, pp. 47—55.
4. Vivsiannyk, O.M. and Sazonets', I.L. (2024), "Prerequisites for the state creation", Derzhavne uprav-

linnia: udoskonalennia ta rozvytok, vol. 3, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3230> (Accessed 28.12.2024),

5. Vivsiannyk, O.M. and Sazonets', I.L. (2024), "Prerequisites for the formation of a barrier-free space in sanatoriums and resort institutions by the state", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 6, pp. 208—212.

6. Sazonets', I.L. and Khanina, O.I. (2024), "Forms of medical volunteering and directions of state regulation of volunteer activities in the medical sphere", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 1, pp. 103—109.

7. Centro Universitario Europeo per i Beni Culturali (2018), "Manila Declaration on world tourism", available at: <http://www.univeur.org/cuebc/downloads/PDF%20carte/65.%20Manila.PDF> (Accessed 26.11.2024).

8. UNWTO (2024), "Recommendations on accessible tourism", available at: <http://www.unwto.pdf>. (Accessed 26.11.2024).

9. UN (2006), "Convention on the Rights of Persons with Disabilities 61/106", available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disability. (Accessed 26.11.2024).

10. European Standard (2019), "Design for All. Accessibility following a Design for All approach in products, goods and services", available at: <https://standards.iteh.ai/catalog/standards/cen/df0771a4-4515-4ea9-a074-5bd5d9ea4a0b/en-17161-2019>. (Accessed 23.04.2024).

Стаття надійшла до редакції 20.03.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663